شەيخ سەئدى (ئىران)

گۈلستان

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

蔷微园：维吾尔文/(伊朗)萨迪著；热合莫托拉·加里译.—乌鲁木齐：新疆人民出版社，2008.11（2010.2 重印）
ISBN 978-7-228-12016-1

Ⅰ.蔷… Ⅱ.①萨…②热… Ⅲ.散文-作品集-伊朗-中世纪-维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I373.63

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2008)第 172777 号

责任编辑	阿扎提·阿里玛斯
责任校对	阿依古丽·沙比提
特约校对	牙生·扎依莫夫
封面设计	买买提·努比提
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	(0991)2827472
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	新疆翼百丰印务有限公司
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	8
版　　次	2008 年 11 月第 1 版
印　　次	2010 年 2 月第 2 次印刷
印　　数	5001-8000 册
定　　价	12.00 元

بۇ كىتاب 1971 ـ يىلى تېھراندا نەشر قىلىنغان پارسچە ـ ئىنگلىزچە نۇسخىسى بىلەن 1959 ـ يىلى موسكۋادا نەشر قىلىنغان پارسچە ـ رۇسچە نۇسخىسىغا ئاساسەن، 1980 ـ يىلى 1 ـ ئايدا خەلق ئەدەبىياتى نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان خەنزۇچە نۇسخىسىدىن پايدىلىنىپ تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据德黑兰1971年波英对照版本和莫斯科1959年波俄对照版本,并参考人民文学出版社1980年汉文版本翻译出版。

گۇلىستان

ئاپتورى: شەيخ سەئدى
تەرجىمە قىلغۇچى: رەھمىتۇللا جارى
مەسئۇل مۇھەررىرى: ئازات ئالماس
مەسئۇل كوررېكتورى: ئايگۇل سابىت
تەكلىپلىك كوررېكتورى: ياسىن زايىموف
مۇقاۋا لايىھىلىگۈچى: مۇھەممەت تۇرسۇننىياز نەۋبەت
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
تېلېفون: 0991—2827472
پوچتا نومۇرى: 830001
ساتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى: شىنجاڭ يىبەيفېڭ مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 8
نەشرى: 2008 ـ يىلى 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى: 2010 ـ يىلى 2 ـ ئاي 2 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 5001—8000
كىتاب نومۇرى: ISBN 978—7—228—12016—1
باھاسى: 12.00 يۈەن

كىرىش سۆز

پارس خەلقىنىڭ 13 - ئەسىردە ئۆتكەن ئۇلۇغ مۇتەپەككۇر شائىرى شەيخ سەئدىنىڭ[1] «گۇلىستان» ناملىق مەشھۇر ئەسىرى يالغۇز پارس كلاسسىك ئەدەبىياتىدىلا ئەڭ قىممەتلىك بايلىق ۋە مۇھىم يادىكارلىقلاردىن بىرى بولۇپ قالماستىن، بەلكى جاھان مەدەنىيەت خەزىنىسىدىمۇ ئۆزىگە مۇناسىپ ھۆرمەتلىك بىر ئورۇننى ئىگىلىگەن.

«گۇلىستان» قاپىيىلىك سۆزلەردىن تۈزۈلگەن قىسقا ھېكايەتلەر، ھېكمەتلەر، ئىبرەتلىك سۆزلەر توپلىمىدىن ئىبارەت بولۇپ، ھەر بىر ھېكايەت ئاخىرىغا مۇۋاپىق شېئىر مىسرالىرى قىستۇرۇلغان. سەككىز بابلىق بۇ نادىر ئەسەردە شۇ زاماندىكى ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ ئەڭ مۇھىم تەرەپلىرى، بولۇپمۇ 13 - ئەسىردىكى فېئودالىزم جەمئىيىتىنىڭ تۈرلۈك قاتلاملىرىدىكى ھاياتنىڭ رېئال مەنزىرىسى ئاجايىپ تولۇق سۈرەتلەپ بېرىلگەن. ئادالەت، ئىنسانپەرۋەرلىك، ۋەتەنپەرۋەرلىك، خەلقنى سۆيۈش، ساداقەت، ۋاپا، مېھرى - مۇھەببەت، سېخىيلىق، ئالىيجانابلىق ۋە باشقا گۈزەل ئەخلاق - پەزىلەتلەر مەدھىيىلەنگەن. قالاقلىق، جاھالەت، رىياكارلىق، يالغانچىلىق، ئالدامچىلىق، ئاچ كۆزلۈك، زالىملىق ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش جەمئىيەتتىكى چىرىكلىكلەر ھەجۋىي تىل بىلەن كەسكىن تەنقىد ئاستىغا ئېلىنغان.

شائىرنىڭ ھاياتى توغرىسىدا مەخسۇس ماتېرىيال يوق، پەقەت ئاپتور ئۆز ئەسەرلىرىدە زىكرى قىلغان بەزى پاكىتلار بىزگە ئۇنىڭ تەرجىمىھالى توغرىسىدا ئومۇمىي چۈشەنچە بېرەلەيدۇ.

سەئدى 1203 - يىلى ئۆپچۆرىسىدە ئىراننىڭ شىراز شەھىرىدە ئوتتۇرا قاتلامغا مەنسۇپ ئوقۇمۇشلۇق ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەن.

---

[1] تولۇق ئىسمى شەيخ مۇسلىھىددىن سەئدى شىرازى.

تەخمىنەن 20 ياش ۋاقتىدا ئوتتۇرا شەرقنىڭ مەدەنىيەت مەركىزى ھېسابلانغان قەدىمىي شەھەر باغدادقا بېرىپ، مەشھۇر «نىزامىيە» مەدرىسەسىدە ئىلىم تەھسىل قىلغان. ئۇ كىچىك چېغىدىلا ئۆز ۋەتىنىدىن كۆپ قېتىم سەپەرگە چىقىپ، چەت مەملىكەتلەردە ۋە شەرقنىڭ بىرمۇنچە شەھەرلىرىدە ساياھەتتە بولغان، ئون تۆت قېتىم ھەج قىلغان؛ غەربتە شىمالىي ئافرىقىغا قەدەر بارغان، ئەرەب سەھرالىرىنى كەزگەن، مىسىر، ھەبەشىستان، تۈركىيە قاتارلىق مەملىكەتلەردە بولغان، دەمەشق، ئېرۇسالىم، تىرىپولى، ھەلەب قاتارلىق شەھەرلەرنى كۆرگەن؛ شەرقتە ئافغانىستان، ھىندىستان، ئوتتۇرا ئاسىيا رايونلىرىدا سەپەر، زىيارەتتە بولغان، ئېلىمىزنىڭ قەدىمىي شەھىرى بولغان قەشقەرغىمۇ كېلىپ كەتكەن.

شائىر دەرۋىشلىك ھاياتىنىمۇ باشتىن ئۆتكۈزگەن. ئەھلى سەلىپ ئۇرۇشى ۋاقتىدا، ئۇ فەرەڭلەرنىڭ ئەسىرلىكىدىمۇ بولغان، چوڭ شەھەرلەردە ئالىملارنىڭ مۇنازىرىلىرىگە قاتناشقان، چەت يۇرتلاردا نۇرغۇن ئىشلارنى، ئاجايىپ ۋەقەلەرنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن، ئاچچىق ئەلەملەرنى، ئۆلۈم خەۋپى، ئاچلىق، موھتاجلىق دەردىنى تارتقان، 30 يىلچە چەت ئەلدە يۈرۈپ، ھەر بىر جايدا ئىجتىمائىي تۇرمۇشنى ئۆزىگە خاس زېرەكلىك ۋە ماھارەت بىلەن كۆزەتكەن ۋە ئۆگەنگەن. سەئدى ئاخىرى ئۆز ئانا يۇرتى شىرازغا قايتىپ كېلىپ (1257- يىل) يېرىم ئەسىرلىك تۇرمۇش تەجرىبىسى ئاساسىدا ئاۋۋال «بوستان» ناملىق شېئىرىي ھېكايىلەر توپلىمىنى، ئۇنىڭدىن بىر يىل كېيىن (1258- يىل باھاردا) «گۈلىستان» ناملىق ئۆلمەس ئەسىرىنى ياراتقان. شائىر بۇ ئىككى ئەسەرنى يېزىشتا خەلققە پەند- نەسىھەت ۋە تەربىيە بېرىشنى مەقسەت قىلغان. ئاپتور «گۈلىستان»نىڭ خاتىمىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

بىز نەسىھەتنى جايىدا يەتكۈزدۇق،
بۇ بىلەن بىر بۆلۈك چاغنى ئۆتكۈزدۇق.
بىراۋلار مەيلى قىلمىسا رىغبەت،
ئەلچىسىنىڭ بۇرچى خەۋەر بېرىشلا پەقەت.

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

سەئدى ئۆز زامانىسىدا يۈكسەك ئەخلاقنىڭ ئالىيجاناب كۈيچىسى، ئادالەتنىڭ قىزغىن ھىمايىچىسى بولغانىدى. ئۇ دۇنيادىكى قارىمۇقارشىلىقلارنى، ئادەملەر ئوتتۇرىسىدىكى تەڭسىزلىكنى چوڭقۇر چۈشىنىپ يەتكەچكە، بۇ قارىمۇقارشىلىقلارنى ئۆز ئەسەرلىرىدە دانالىق بىلەن ئەكس ئەتتۈرگەن. ئۇ دۇنياغا، ئۆز ۋەتىنىگە، كىشىلەرگە مۇھەببەت بىلەن قاراشنى تەرغىب قىلغان، خەلقلەرنىڭ قېرىنداشلىقى ۋە باراۋەرلىكىنى ياقلىغان. شائىر تەخمىنەن 1292 ـ يىلى 90 يېشىدا ۋاپات بولغان.

«گۈلىستان» يۈكسەك بەدىئىي قىممەتكە ئىگە زور ئەدەبىي ئەسەر بولۇپلا قالماستىن، بەلكى نۇرغۇنلىغان تارىخ، جۇغراپىيىگە ئائىت مول مەلۇماتلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان مەنبە سۈپىتىدىمۇ پايدىلىنىشقا تېگىشلىك مۇھىم بىر ئەسەردۇر، شۇنىڭدەك پارس كلاسسىك ئەدەبىي تىلىنىڭ ئەڭ قىممەتلىك يادىكارلىقىدۇر.

شائىر بۇ ئەسىرىنى خەلق ئىجادىيىتى، خەلق كۆز قارىشى ۋە خەلق تىلى ئاساسىدا يېزىپ چىققانلىقتىن، بۇ ئەسەر بارلىققا كەلگەن كۈندىن تارتىپلا يېقىن ۋە ئوتتۇرا شەرقنىڭ ھەممە يېرىگە، ئوتتۇرا ئاسىياغا تېزلا مەشھۇر بولغان ھەم خەلق ئىچىدە كەڭ تارقالغان. ئۇنىڭدىكى نۇرغۇنلىغان ئىبرەتلىك سۆزلەر ۋە ھېكمەتلەر خەلق ماقال ـ تەمسىللىرىگە ئايلىنىپ كەتكەن بولۇپ، تا ھازىرغا قەدەر خەلق ئارىسىدا تارقىلىپ كەلمەكتە.

شۇنىمۇ ئېيتىپ ئۆتۈش كېرەككى، شەيخ سەئدى فېئودالىزم دەۋرىدە ياشىغان، ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغان كىشى بولغانلىقتىن، بۇ ئەسەردە بەزىبىر پاسسىپ پىكىرلەرنىڭ ئىپادىلىنىپ قېلىشى تەبىئىي ئەھۋال.

«گۈلىستان» مەيدانغا كېلىش بىلەن ئىران، ئوتتۇرا ئاسىيا، تۈركىيە، مىسىر، ھىندىستانلاردا ۋە باشقا مەملىكەتلەردە قايتا ـ قايتا كۆچۈرۈلۈپ، ئۇنىڭ نۇرغۇن قوليازما نۇسخىلىرى بارلىققا كەلگەن، مانا شۇ قولىيازمىلار ئاساسىدا بۇ ئەسەر شەرقتە بولسۇن،

شۇنىڭدەك غەربتە بولسۇن، تەكرار - تەكرار نەشر قىلىنغان، ھازىرقى ۋاقىتتا ئىران، ئوتتۇرا ئاسىيا، تۈركىيە، مىسىر، ئافغانىستان، كاۋكازلاردا ۋە ياۋروپادا ھەرقايسى دەۋرلەردە تاش باسما ۋە مىخ مەتبەئەدە بېسىلىپ چىققان ھەرخىل نۇسخىلىرى 200 گە يېتىدۇ.

شۇنى قەيت قىلىپ ئۆتۈش كېرەككى، بۇ ئەسەردە ھەرقايسى مەملىكەتلەردە قايتا - قايتا كۆچۈرۈلۈش ۋە بېسىلىش جەريانىدا كاتىپلارنىڭ نادانلىقى ۋە بىپەرۋالىقى تۈپەيلىدىن، نۇرغۇن سەۋەنلىك - خاتالىقلار كۆرۈلۈپ كەلگەن، ھەتتا ئاپتور ئۆزى ئېيتمىغان يات سۆزلەر، يات جۈملىلەر، شېئىرلار بۇ ئەسەرگە كىرگۈزۈپ قويۇلغان. بەزى كاتىپلار كۆچۈرۈش جەريانىدا شائىرلىق ئىلھامى تۇتۇپ كېتىپ، مەزمۇنسىز، ئاددىي شېئىرلارنى يېزىپ قوشۇپ قويغان. ھازىرغىچە ساقلىنىپ كەلگەن ھەرخىل نۇسخىلاردا بۇ ئېلىپشمانچىلىق، بۇلغىنىش كۆزگە ياققال چېلىقىدۇ. ھازىرقى ۋاقىتتا ئەڭ مۆتىۋەر ھېسابلانغان بىرقانچە نۇسخىلاردىمۇ بەزى پەرقلەر بار.

بۇ ئەسەردە يۈز بەرگەن قالايمىقانچىلىق - خاتالىقلارنى تۈگىتىش ۋە ئەسەرنىڭ ئەسلىي تېكىستىنى تۇرغۇزۇش يۈزىسىدىن 16 - ئەسىردىن باشلاپ ئىران، تۈركىيە ۋە باشقا مەملىكەتلەردە كۆپلىگەن ئالىملار بىرمۇنچە ئىلمىي ئىشلارنى قىلدى ۋە بۇ ساھەدە مۇئەييەن نەتىجىلەرگە ئېرىشتى.

«گۈلىستان»نىڭ تۈركچە تەرجىمىسى 15 - ئەسىردىلا مەيدانغا كەلگەن. 16 - ئەسىردە تۈركىيىلىك مەشھۇر تىلشۇناسلاردىن سۇرۇرى، شەمئى ۋە سۇدى ئارقىمۇئارقا «گۈلىستان»نىڭ شەرھىنى يېزىپ چىقىپ، ھەر بىرى ئۆز ئەسىرىگە «شەرھى گۈلىستان» دەپ نام قويغان. سۇرۇرى بۇ ئەسەرنى تولۇق ئەرەب تىلىغا تەرجىمە قىلىپ، ئەسلىي پارسچە تېكىستى بىلەن بىللە باستۇرغان. ئۇنىڭدىن كېيىن ئىران، تۈركىيە، ھىندىستان ۋە باشقا مەملىكەتلەردە نۇرغۇنلىغان شەرھى نۇسخىلار بارلىققا كەلگەن بولسىمۇ، سۇدىنىڭ «شەرھى گۈلىستان»ى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا

ئالايىتەن ئورۇن تۇتىدۇ.
«گۈلىستان» خېلى بۇرۇنلا ياۋروپادىكى تىلشۇناسلارنىڭ دىققىتىنى ئۆزىگە جەلپ قىلغان. 17 - ئەسىردە گوللاندىيىلىك مەشھۇر ساياھەتچى ئادام ئولېئارى بۇ ئەسەرنى نېمىسچىگە تەرجىمە قىلغان، 1651 - يىلى گېئورگي گېنتىسي لاتىنچىگە تەرجىمە قىلىپ، پارسچە تېكىستى بىلەن بىللە نەشر قىلدۇرغان.
ئىنگلىزچە تەرجىمىسىنى 1791 - يىلى خارىنگتون، 1806 - يىلى گلادۋىن، 1807 - يىلى جامېس ديۇمۇلىن، 1827 - يىلى جون كوكس، 1850 - يىلى ئېستۋىك ئىشلىگەن ۋە تولۇق نەشر قىلدۇرغان. كېيىنكىلىرى ئالدىنقىلىرىنىڭ خاتالىق - كەمچىلىكلىرىنى تۈزەتكەن. ئەڭ كېيىنكى ئىنگلىزچە تەرجىمىسىنى ۋېنگرىيىدە تۇغۇلۇپ، ھىندىستاندا قىرىق يىل ھايات كەچۈرگەن ئالىم ئىدۋارد رېھاتسېك ئىشلىگەن. بۇ تەرجىمە ئىران تىلشۇناسلىرىنىڭ نەزىرىدە مۇكەممەل ۋە مۆتىۋەر تەرجىمە ھېسابلانماقتا.
رۇسچە تەرجىمىسى 18 - ئەسىردە ئولېئارىنىڭ نېمىسچە تەرجىمىسىگە ئاساسەن تەرجىمە قىلىنغاندىن تارتىپ تاكى 1922 - يىلدىكى پروفېسسور بېرتېلسىنىڭ تەرجىمىسىگىچە بىرنەچچە نۆۋەت نەشر قىلىنغان. كېيىنكى يىللاردا بۇ ئەسەرنىڭ رۇسچە تەرجىمىسى ئۈستىدە ئەزەربەيجانلىق ئالىم رۇستەم ئەلىيوف مەخسۇس ئىلمىي ئىش ئېلىپ بارغان بولۇپ، ئەسەرنىڭ ئەڭ توختالغان مەتنى (تېكىستى)نى ئىلمىي ۋە بەدىئىي جەھەتتىن پۇختا بولغان تەرجىمىسى بىلەن بىللە نەشر قىلدۇرغان.
«گۈلىستان» خېلى بۇرۇندىن تارتىپ جۇڭگو ئالىملىرىنىڭ دىققىتىنى ئۆزىگە تارتقاندى. بۇ ئەسەرگە بولغان قىزىقىش كېيىنكى يىللاردا يەنىمۇ كۈچەيدى. 1927 - يىلى تارىخچى ۋە ئەدەبىياتشۇناس جىن جىندۇ «ئەدەبىيات پروگراممىسى» دېگەن كىتابىنىڭ ئىككىنچى قىسمىدا شەيخ سەئدى توغرۇلۇق ئالايىتەن توختالغان. ئۇنىڭدىن كېيىن ئايرىم ھېكايەتلەر خەنزۇ تىلىغا ئۈزلۈكسىز تەرجىمە قىلىنىپ تۇردى. بۇ ئەسەرنى يەنە 1980 - يىلى خەلق ئەدەبىياتى نەشرىياتى تولۇق نەشر قىلدى.

«گۈلىستان» شىنجاڭدا قانچە ئەسىرلەردىن بۇيان مەدرىسەلەردە دەرسلىك سۈپىتىدە ئوقۇلۇپ كەلگەن. پارس تىلى ۋە ئەدەبىياتىنى ئۆگەنگۈچىلەر بۇ كىتابنى بىرىنچى قەدەمدە قولغا ئالماي مۇمكىن ئەمەس ئىدى. «گۈلىستان»نىڭ ئىران، ھىندىستان، ئوتتۇرا ئاسىيا ۋە باشقا جايلاردا تاش باسمىدا بېسىلغان ھەرخىل نۇسخىلىرى ئۇزاق يىللاردىن بۇيان قەشقەر ۋە باشقا شەھەرلىرىمىزدە كەڭ تارالغان. مۇشۇ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا تاشكەنتلىك مۇراد خوجا ئىشان «گۈلىستان»نى تۈركچىگە تەرجىمە قىلغان بولۇپ، «شەۋقى گۈلىستان»[1] دەپ نام قويغان. بۇ كىتابمۇ خەلقنىڭ قولىدا ئانچە-مۇنچە ساقلىنىپ قالغان.

ئازادلىقنىڭ ھارپىسىدا غۇلجىدا چىققان «ئىتتىپاق» ژۇرنىلىنىڭ ئايرىم سانلىرىدا بەزى ھېكايەتلەرنىڭ تەرجىمىسى بېسىلىپ چىققان.

بۇ قېتىم كەڭ كىتابخانلارنىڭ ئېھتىياجىنى كۆزدە تۇتۇپ، بۇ ئەسەرنى تەرجىمە قىلىشقا جاسارەت قىلدىم. تەرجىمە جەريانىدا بىرقانچە نۇسخا سېلىشتۇرۇپ چىقىلدى. مېنىڭ قارىشىمچە، «گۈلىستان»نىڭ ئەڭ توختالغان تېكىستى 1971-يىلى تېھراندا مۇھەممەد ھۈسەيىن تەسبىھى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان پارسچە-ئىنگلىزچە نۇسخىسىدىكىسى بىلەن 1959-يىلى موسكۋادا نەشر قىلىنغان پارسچە-رۇسچە نۇسخىسىدىكىسى ھېسابلىنىدۇ.

بۇ تەرجىمە بىرىنچى قېتىمقى ئەمگەك بولغانلىقتىن، سەۋەنلىك-خاتالىقلارنىڭ كۆرۈلۈشى تەبىئىي. ئوقۇرمەنلەرنىڭ تۈزىتىش پىكىرلىرىنى سەمىمىي قارشى ئالىمەن.

رەھمىتۇللا جارى

1982-يىل، يانۋار

---

① «شەۋقى گۈلىستان» — 1910-يىل ئۆپچۆرىسىدە تاشكەنتتە تاش باسمىدا بېسىلىپ چىققان. مۇراد خوجا ئىشان «گۈلىستان»نى چاغاتاي تىلى ئاساسىدا سۆزمۇسۆز تەرجىمە قىلغان بولۇپ، ئەسلىي تېكىستنىڭ ئاستىغا قۇرمۇقۇر ئورۇنلاشتۇرغان. كىتابنىڭ ھاشىيىسىدە بېرىلگەن شەرھى خېلى تولۇق، مەدرىسەدە تەھسىل كۆرگەن كىشىلەر بۇنىڭدىن خېلى ئوبدان پايدىلىنالايدۇ.

مۇندەرىجە

دىباچە 1

بىرىنچى باب پادىشاھلارنىڭ خۇلق ـ ئادىتى توغرىسىدا ... 18

ئىككىنچى باب دەرۋىشلەرنىڭ ئەخلاقى توغرىسىدا............ 68

ئۈچىنچى باب ئازغا قانائەت قىلىشنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا...109

تۆتىنچى باب سۈكۈت قىلىشنىڭ پايدىسى توغرىسىدا 142

بەشىنچى باب ئىشق ۋە ياشلىق توغرىسىدا.................. 151

ئالتىنچى باب زەئىپلىك ۋە قېرىلىق توغرىسىدا............ 170

يەتتىنچى باب تەربىيىنىڭ تەسىرى توغرىسىدا.............. 178

سەككىزىنچى باب ئۆزئارا مۇناسىۋەت قائىدىلىرى توغرىسىدا 206

خاتىمە 245

دىباچە

(مۇقەددىمە)

بسم الله الرحمن الرحيم

(شەپقەتلىك ، مېھرىبان ئاللانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن)

1

قۇدرەتلىك ۋە ئۇلۇغ خۇداغا مىننەتدارلىق بولسۇنكى ، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش يېقىنلىققا سەۋەب بولىدۇ ، شۈكۈرنى بەجا كەلتۈرۈش بىلەن نېمەت كۆپىيىدۇ ؛ ھەر نەپەس بەدەنگە سۈمۈرۈلگەندە ، ئۇ ئۆمۈرنى ئۇزارتىدۇ ، سىرتقا چىقىرىلغاندا ، تەنگە ھۇزۇر بېغىشلايدۇ . شۇنداق ئىكەن ، ھەر نەپەستە ئىككى نېمەت مەۋجۇت ۋە ھەربىر نېمەت ئۈچۈن شۈكۈر لازىم .

كىمنىڭ بار قولى ھەم تىلىدا ئىمكان ،
چىققىلى شۈكۈرنىڭ ئەھدىدىن ئاسان ؟

«ئەي داۋۇد خانىدانى ! شۈكۈر قىلىڭلار ، ھالبۇكى ، بەندىلىرىم ئىچىدە شۈكۈر قىلغۇچىلار ئاز .»①

ياخشىدۇر بەندىگە ئۆز قۇسۇرى ئۈچۈن
كەچۈرۈم سورىسا خۇدا ئالدىدا .
ئۇنداق بولمىغاندا خۇداغا لايىق ،
شۈكۈرنى ھېچ ئادەم قىلالماس ئادا .

---

① «قۇرئان كەرىم» 34 ـ سۈرە ، 13 ـ ئايەت .

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئۇنىڭ ھېسابسىز رەھمەت يامغۇرى ھەممە يەرگە تەڭ چۈشىدۇ؛ مول نېمەتلىك سېخىي داستىخىنى ھەممە جايغا سېلىنغان. ئۇ بەندىلىرىنىڭ نومۇس پەردىسىنى قاتتىق گۇناھ سەۋەبى بىلەن يىرتىپ تاشلىمايدۇ، كۈندىلىك رىزقى-نېسىۋىسىنى نالايىق خاتالىقلار سەۋەبى بىلەن توختىتىپ قويمايدۇ.

ئەي كەرەم ئىگىسى، غايىب خەزىنەڭدىن
بەھرىمەن قىلىسەن گەبىر، تەرسانى.[1]
دۈشمەنلەرگىمۇ نەزىرىڭ چۈشەر،
قۇرۇق قويمايسەن دوست-ئاشنانى.

ئۇ تاڭ شامىلى — فەرراشقا[2] زۇمرەت گىلەملەر سېلىشنى بۇيرۇدى ۋە ئىنىكئانا — باھار بۇلۇتىغا زېمىن بۆشۈكىدىكى ئۆسۈملۈكلەر قىزلىرىنى (ياش مايسىلارنى) پەرۋىش قىلىشنى تاپشۇردى؛ دەرەخلەرنى نۇرۇزلۇق كىيىم بىلەن — يېشىل ياپراق تون بىلەن كىيىندۈرۈپ، ئۇششاق بالىلىرىنىڭ — شاخ-پۇتاقلىرىنىڭ بېشىغا باھار پەسلىنىڭ قەدەم تەشرىپ قىلىشى مۇناسىۋىتى بىلەن گۈل تاجلارنى قويدى؛ ھەسەل ھەرىسىنىڭ ئاغزىدىن يانغان قۇسۇق ئۇنىڭ قۇدرىتى بىلەن ئەڭ ياخشى ھەسەلگە ئايلىنىدۇ؛ خورما ئۇرۇقى ئۇنىڭ تەربىيىسى بىلەن ئېگىز دەرەخ بولۇپ قەد كۆتۈرىدۇ.

بۇلۇت، شامال، ئاي، كۈن، ئاسمان ساڭا خىزمەتتە،
ئەگەر بىر نان كەلسە قولغا، يېمە غەپلەتتە.
ئەتراپىڭدا پەرمانبەردار ھەممە سەن ئۈچۈن،
ئىنساپسىزلىق، ھەق ئەمرىدىن قاچساڭ، ئەلۋەتتە.

رىۋايەت قىلىنىشىچە، كائىناتنىڭ باشچىسى، مەۋجۇداتنىڭ پەخرى، ئالەم خەلقىنىڭ شەرەپ-شانى، ئادەملەرنىڭ سەرخىلى، زاماننىڭ كامالەتكە تولغان كىشىسى مۇھەممەت

① گەبر — ئوتقا چوقۇنىدىغان بۇتپەرەس؛ تەرسا — خرىستىئان.
② فەرراش — يەر سۈپۈرگۈچى ھەم تۆشەك سالغۇچى خىزمەتكار.

ئەلەيھىسسالامدىن —

شاپائەتچى ، ئەلچى ، سېخىي ، بىغۇبار ،
كەرەملىك ، ئۇلۇغۋار ، ئەزىز ، موھرىدار .①

نەغەم ئۇممەتكە قورغاندىن سېنىڭدەك باشپاناھ تۇرسا ؟
دېڭىز دولقۇنلىرى خەۋپسىز ، ئەگەر نۇھ كېمە باشقۇرسا .②

يەتتى يۇكسەككە ئۈز كامالى بىلەن ،
يەڭدى زۇلمەتنى نۇر جامالى بىلەن .
نەپىس ھەم كۆركەم ئۇندا بار خىسلەت ،
دۇئا قىلىڭ ئاڭا ، ئەھلى ئايالى بىلەن .

— بىزگە يېتىپ كەلگەن ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ : قاچاندا بولمىسۇن ، تۇرمۇشى پەرىشان گۇناھكار بەندىلەردىن بىرى قوبۇل قىلسا دېگەن ئۇمىد بىلەن ئۇلۇغ ۋە بۈيۈك خۇدانىڭ دەرگاھىدا توۋىغا قول كۆتۇرسە ، ئەمما ئاللاتائالا ئۇنىڭغا نەزەر قىلمىسا ، ئۇ يەنە كەچۇرۇم سورايدۇ ، ئاللاتائالا ئىككىنچى قېتىم رەت قىلسا ، ئۇ ئادەم يىغا - زارە بىلەن يەنە يالۋۇرىدۇ . شۇندىن كېيىن ئاللاتائالا ئېيتىدۇ :

«ئەي پەرىشتىلىرىم ، بەندەمدىن راستىنلا ئۇيالدىم ، چۇنكى ئۇنىڭ مەندىن باشقا پەرۋەردىگارى يوق ؛ شۇنداق ئىكەن ، ئۇنىڭ گـۇنـاھـىـدىـن ئۆتتۇم ، ئۇنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدىم ، ئۇنى ھـاجـەتـتـىـن چىقاردىم ، چۇنكى بەندىنىڭ كۆپ دۇئا ۋە يىغا - زارىسىدىن ئۇيىلىمەن» .

قارا ، بۇ خۇدا قانچىلىك رەھىمدىل ،
گۇناھنى قىلار بەندە ، ئەمما ئۇ خىجىل .

ئـۇنىڭ ئۇلۇغلۇق كەئبىسىدە مۇقىم رىيازەت چەككۇچىلەر

---

① موھرىدار — ئەرەبچە «ۋەسىم» — دۇمبىسىگە پەيغەمبەرلىك مۆھرى بېسىلغان دېگەن مەنىدە بولۇپ ، بۇ مۇھەممەت پەيغەمبەرنىڭ بىر سۈپىتى .

② رىۋايەتتە ئېيتىلىشىچە ، نۇھ پەيغەمبەر ئادەم ۋە ھايۋانلارنى كېمىگە سېلىپ توپان بالاسىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قالغان .

ئۆزلىرىنىڭ تولۇق ئىبادەت قىلالمىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىپ : «ساڭا لايىقىدا ئىبادەت قىلالمىدۇق» دېيىشىدۇ . ئۇنىڭ جامالىنى تەئرىپ قىلغۇچىلار ھەيرەتتە قېلىپ : «بىز سېنى تېگىشلىك دەرىجىدە تونۇيالمىدۇق» دېيىشىدۇ .

گەر كىشى ۋەسپىنى مەندىن سورىسا ،
نېمەدۇر بىر دىلسىز ، بولمىسا نىشان ؟[1]
ئاشىقلار مەشۇقنىڭ قۇربانى تۇرسا ،
ئۆلۈكتىن كەلمەيدۇ ئاۋاز ھېچقاچان .

بىر تەقۋادار[2] بېشىنى ياقىسىغا چۆكۈرۈپ ھەقىقەت دېڭىزىغا غەرق بولغانىدى ، ئۇ بۇ ھالەتتىن ئۆزىگە كەلگەندە ، دوستلىرىدىن بىرى چاقچاق قىلىپ : «سەن سەيلە قىلغان بوستاندىن بىزگە نېمە تۆھپە - كارامەت ئېلىپ كەلدىڭ ؟» دەپ سورىدى . «ئېسىمدىكى ، — دېدى تەقۋادار ، — گۈلنىڭ قېشىغا بېرىش بىلەنلا ئېتىكىمنى (گۈل بىلەن) تولدۇرۇپ ، دوستلىرىمغا ھەدىيە قىلاي دېگەنىدىم ، ئەمما يېتىپ بارغىنىمدا گۈلنىڭ ھىدى مېنى شۇنداق مەست قىلدىكى ، ئېتىكىم قولۇمدىن چىقىپ كەتتى» .

ئەي سەھەرنىڭ بۇلبۇلى ئىشقنى ئۆگەن پەرۋانىدىن ،
ئۇ كۆيۈپ ئايرىلدى جاندىن ، يوق ئۇنىڭدىن ھېچ ئەسەر .
ئىشقنى دەۋا قىلغۇچىلار ماھىيەتتىن بىخەۋەر ،
تەھتىگە يەتكەن كىشىدىن كەلمىگەي قايتا خەۋەر .

خىيال - قىياس ، ئوي - پەرەزدىن ئۈستۈنسەن خۇدا ،
ئېيتىلغاندىن ، ئاڭلىغاندىن ، ئوقۇغاندىن ھەم .
مەجلىس تۈگەپ ، ئۆمرىمىزمۇ ئاخىرغا يەتتى ،
ۋەسپىڭدە بىز باشلانغۇچتا قالدۇق تا بۇ دەم .

---

① بۇ مىسرا : «كۆڭلىدىن ئايرىلغان ئاشىق خۇدانىڭ بەلگە - نىشانى بولمىسا ، ئۇنىڭ ھەققىدە نېمە دەپ بېرەلەيدۇ ؟» دېگەن مەزمۇندا .

② ئەسلىي تېكىستتە «صاحبدل» (دىل ئىگىسى) . بۇ سۆز «پاك دىل» ، «تەقۋادار» ، «دانىشمەن» دېگەن كۆچمە مەنىلەردە قوللىنىلماقتا . بىزمۇ ئورنىغا قاراپ قوللاندۇق .

2

ئىسلام پادىشاھى ئاتابەك ئەبۇ بەكر ئىبنى سەئىد ئىبنى زەنگى (ئۇنىڭ سەلتەنەتى ئەبەدىي بولسۇن) نىڭ ياخشى سۈپەتلىرى بايانىدا

سەئدىنىڭ ياخشى گېپى ئەل ئاغزىدا جاراڭلىماقتا، ئۇنىڭ سۆزىنىڭ شۆھرىتى يەر يۈزىگە پۈر كەتكەن، ھېكايىلىرىنىڭ شېرىن مېۋىلىرىدىن خەلق خۇددى شېكەر يېگەندەك لەززەتلەنمەكتە، ئۇنىڭ ئەسەرلىرىنىڭ ئايرىم قوليازمىلىرى ئالتۇن ئاقچىدەك قولدىن - قولغا ئۆتمەكتە. مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ كامالىتى، ئىستېداتى ۋە بالاغىتىگىلا باغلىق ئەمەس، بەلكى شۇنىڭغىمۇ باغلىقكى، جاھاننىڭ ئىگىسى، زامان دائىرىسىنىڭ ئوق مەركىزى، سۇلايماننىڭ[①] ئىزباسارى، دىن ئەھلىنىڭ ھىمايەتكارى ئۇلۇغ شاھىنشاھ ئاتابەك مۇزەففەرەددىن ئەبۇ بەكر ئىبنى سەئد ئىبنى زەنگى[②] (خۇدانىڭ يەر يۈزىدىكى سايىسى — ئەي پەرۋەردىگار، ئۇنىڭدىن رازى بول ھەم ئۇنى رازى قىل!) سەئدىگە غەمخورلۇق كۆزى بىلەن قارىدى، ئۇنىڭ ئەسەرلىرىنى تولۇق ياقتۇردى ۋە سەمىمىي ئىلتىپات كۆرسەتتى، نەتىجىدە خاس ئاۋام ھەممە كىشى سەئدىگە مۇھەببەت بىلەن قارايدىغان بولدى، چۈنكى «خالايىق ئۆز پادىشاھلىرىنىڭ كۆزقارىشىغا ئەگىشىدۇ»[③].

مەن مىسكىنگە نەزىرىڭ چۈشكەندىن بۇيان،
ئەسەرلىرىم بولدى كۈندىنمۇ ئايان.
گەرچە كۆپ مەن قۇلدا كەمچىلىك - نۇقسان،
ھەر ئەيىبمۇ ھۈنەردۇر، ياقتۇرسا سۇلتان.

---

① سۇلايمان — سۇلايمان پەيغەمبەر داۋۇد پەيغەمبەرنىڭ ئوغلى. بەزى رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، پارس زېمىنى سۇلايمان پادىشاھلىقىنىڭ مەركىزىي قىسمى بولغان.

② مۇزەففەرەددىن ئەبۇ بەكر ئىبنى سەئد ئىبنى زەنگى (1226 - 1258) پارس ھۆكۈمدارى، سەئدىنىڭ ھىمايىچىسى.

③ بۇ جۈملە — ئەرەب ماقالىسى.

قولۇمغا بىر كۈنى ھامامدا بەردى ،
ئاجايىپ خۇش پۇراق بىر گىلنى① دوستۇم .
دېدىم بۇ گىلگە : «سەن ئىپارمۇ ـ ئەنبەر ؟
ھىدىڭدىن مەست بولۇپ شادلاندى كۆڭلۈم !»

دېدى ئۇ : «مەن ئىدىم بىر پارچە چالما ،
ۋە لېكىن بىر مەھەل گۈل بىرلە تۇردۇم .
ماڭا يۇقتى ئۇنىڭ خىسلەت ـ كامالى ،
بۇ خىسلەت يۇقمىسا ، تۇپراقتا ئورنۇم» .

ئەي ئاللا ، ئۇنىڭ ئۆمرىنى ئۇزۇن قىلىش ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنى بەختىيار قىل ؛ ئۇنىڭ ياخشى قىلىقلىرى ۋە ياخشى ئىشلىرىنىڭ ساۋابىنى نەچچە ھەسسە كۆپەيتكىن ؛ دوستلىرى ۋە ئەمەلدارلىرىنىڭ مەرتىۋىسىنى يۇقىرى كۆتۈرگىن ؛ قۇرئاندا ئوقۇلغان ئايەتلەر ھەققى ـ ھۆرمىتى ئۈچۈن ، ئۇنىڭ دۈشمەنلىرىنى ۋە قارا نىيەت رەقىبلىرىنى يەر بىلەن يەكسان قىل ؛ ئەي خۇدا ، ئۇنىڭ مەملىكىتىنى ئامان قىل ، بالا ـ چاقىلىرىنى ئۆز پاناھىڭدا ساقلا .

ئۇ بىلەن دۇنيا گۈزەل ، كۈلسۇن ئۇنىڭ بەختى ئەبەد ،
ھەقتائالا ئۇنى كۈچلۈك ئەيلىسۇن نۇسرەت بىلەن .
بولسا يىلتىز ئۇ ئەگەر ، ئاينىيدۇ تېزلا ياش كۆچەت ،
ئۆرۈقى بولسا ئېسىل ، ئۆسكەي گىياھ زىننەت بىلەن .

ئۇلۇغ ۋە مۇقەددەس تەڭرى شىرازنىڭ② پاك تۇپرىقىنى ئادىل ھاكىملارنىڭ تەسىر كۈچى بىلەن ھەمدە ئىشچان ئالىملارنىڭ ھىممىتى بىلەن قىيامەت كۈنىگىچە ئامانلىقتا ساقلىسۇن !

يوق زامانىنىڭ ئاپىتىدىن پارس ئىقلىمىدە غەم ،
ئۈستىدە بولسا سېنىڭدەك بىر ئىلاھىي سايىۋەن .

---

① گىل — قىزىل توپا . قەدىمكى چاغلاردا كىشىلەر ھامامدا يۇيۇنغاندا گىلدىن ياسالغان چالمىنى بەدىنىگە سۈرتەتتى .
② شىراز — ئىراندىكى قەدىمكى بىر شەھەر ، سەئدىنىڭ يۇرتى .

يەر يۈزىدە ئۇشبۇ كۈن ھېچكىم بىرەلمەيدۇ نىشان ،
ئىشىك ئالدىڭدىن بۆلەك ھېچ يەردە يوق دارىلئامان .
ئاسرىماق زىممەڭدىدۇر بىچارىلەرنىڭ كۆڭلىنى ،
شۈكۈر بىزدىن ، ئەجرى بەرمەك ھەقتائالادىن ھامان .
ساقلا ، تەڭرى ، پىتنە ـ جۇدۇندىن پارس تۇپراقىنى ،
تا جاھاندا بارئىكەن تۇپراق بىلەن شامال ـ بوران .

3

كىتابنىڭ يېزىلىش سەۋەبى

بىر كېچە ئۆتۈپ كەتكەن كۈنلىرىمنى ئويلاپ ، زايە بولغان ئۆمرۈمگە ئېچىنىدىم ـ دە ، دىل سارايچىسىنىڭ تاشلىرىنى كۆز يېشىمنىڭ ئالماسلىرى بىلەن تەشتىم ۋە ئۆز ھالىمغا مۇناسىپ مۇنۇ بېيىتلارنى ئېيتتىم :

ئۆمۈرنى تۈگىتەر ھەر نەپەس ، ھەر ئان ،
قارىسام ئۇنىڭدىن كۆپى قالمىغان .
ئەي كىشى ئۇيقۇدا كەتتى ئەللىك يىل ،
بۇ قالغان بەش كۈننى سەن غەنىيمەت بىل .
شۇ كىشى خىجىلدۇر ، كەتسە ئىش قىلماي ،
كۆچۈش ۋاقتى يەتسە يۈكى ئارتىلماي[1] ،
ھارغان چاغ شېرىندۇر ئۇيقۇ سەھەردە ،
ياياقنى قالدۇرار يولدىن سەپەردە .
كىمكى يېڭىدىن سالسا ئىمارەت ،
ئۇ كېتىپ ، باشقىسى كۆرىدۇ راھەت .
ۋە لېكىن باشقىدا يەنە شۇ ھەۋەس ،
ھېچكىم بۇ بىنانى پۈتتۈرگەن ئەمەس .
بىۋاپا دوست بىلەن بولمىغىن ئاشنا ،
بۇ خائىن دوستلۇققا يارىماس ئەسلا .

---

① ئەسلىي تېكىستتە : «كۆچۈش دۇمبىقى چېلىنسا ، يۈكى تېخى ئارتىلمىسا» .

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com